

Belgrad naznanil aretacijo generala Mihajloviča!

Belgrad bo pred sodiščem kot vojni zločinec

IZAK UDAREC REAKCIJI

Belgrad, 25. marca.—General Mihajlovič, bivši poveljnik, je bil ujet in aretiran po jugoslovanskih četah, ki ga iskale skoro dve leti, v jami v hribih 13. marca. Aretacijo generala je naznanil v dokumentu Aleksander Ranković, notranji minister.

Tradicionalno radijsko poročilo pravi, da je bil Mihajlovič ujet v katero je stražilo samo eno vojakov njegove nekdanje vojske. Ranković je naznanil aretacijo v svojem govoru v parlamentu o notranji varnosti. V zadnjih dneh so bila poročila, da ima Mihajlovič oboroženo silo čez 70.000 vojakov in da se ta pripravljajo za napad proti režimu maršala Tita. Poročila so širili sovražni organi.

Ranković ni omenil kraja, kjer se je Mihajlovič ujel, mnenje prevladuje, da je general ujet v hribih pri gradu v bližini meje med Srbijo in Bosno. Člani parlamenta so navdušeno pozdravili poročilo o aretaciji Mihajloviča.

Mihajlovič je bil obtožen izdaje in sodelovanja z nacisti v nemški okupaciji Jugoslavije. On je na listi vojnih zločincev in bo postavljen pred sodišče, ki bo izrekel kazen. Govor je bil obsojen v smrt.

Ivan Šubašić, bivši zunanji minister v Titovi vladi, je v preteklem letu dejal, da Mihajlovič ustrelijo po ujetju. Ranković je zdaj izjavil, "da general-dobil pošteno obravnavo, ker je dovolj dokazov za njegovo krivdo." Uradno naznanilo o aretaciji se glasi: Mihajlovič, zastražen po enih vojakih, je čepel v jami. Bil je ujet in aretiran. Ti vojniki so bili ostanki njegove vojske. Nobenega dvoma ni, da je bil Mihajlovič zadnje uparjen v reakcionarjev v Jugoslaviji. Ti vojniki, ki odprto in tajno delujejo proti jugoslovanski republiki in režimu maršala Tita, so težak udarec reakcije.

Mihajlovič je bil polkovnik, ki je nemške sile invadirale Jugoslavijo. Člani ubožne jugoslovanske vlade v Londonu so mu dodelili 300.000 mož. Po njegovem je bilo gotovljeno, da je bil trditelj propagande. Kralj je poveljal Mihajloviča na bojno, potem pa ga imenovala generala, mornaričnega in letalskega ministra.

Belgijska vlada je v februarju 1943 obdolžila Mihajloviča sodelovanja z okupatorji. Tito je pozneje obdolžil, da vodi proti partizanskim silam. Jugoslovanska komisija je obdolžila mednarodnemu vojnemu tribunalu v Nürnbergu. Nemčija, pred katerim se je zagovarjal vodilni nacistični vojni zločinec, je Mihajloviča sklenil kupčijo z generalom Nedićem, predsednikom lutarske vlade v Belgradu, da se bodo četniki borili proti partizanom na strani nemških vojsk.

Domače vesti

Nov grob v Illinoisu

Auburn, Ill.—Dne 17. marca je vsled raka v grlu umrl v bolnišnici John Seliškar, star 74 let, rojen v Ljubljani in bil star naseljenec. Tukaj ne zapuša sorodnikov — ako jih drugje, ni znano. Zadnje čase ni spadal k nobenemu društvu.

Vojak utonil

Sygan, Pa.—Družina Marshall Barganty, ki je včlanjena pri društvu 6 SNPJ, je bila obseščena po vojaški oblasti, da je 21. marca ponesreči utonil njen sin Pvt. William R. Barganty v Maxwell Fieldu, Alabama. Pri vojakih je bil 9 mesecev kot kadet v letalski šoli.

Zopet v civilu

Trinidad, Colo.—Zadnje dni so bili častno odpušteni od vojakov: Rudolph Marinch, služil 46 mesecev, od teh 28 mesecev na Pacifiku; Joseph Marinch, v armadi 43 mesecev—30 mesecev na Pacifiku; Albert Slavek, služil 33 mesecev—16 mesecev na Pacifiku; Frank Brogch, v armadi 33 mesecev—14 mesecev na Pacifiku. Vsi so se vrnil v zdravi in vsi so člani društva 66 SNPJ.

Nov grob v Pullmanu

Chicago.—V predmestju Pullman-Dixmoore je 16. marca umrl Rudy Špolar, star 41 let, ki je dolgo boležal za srčno hibo. On je bil sin starega naseljenca in bivšega župana v Dixmooru Franka Špolarja. Zapuša ženo, troje otrok in 79-letnega očeta.

Ubit na cesti

Moon Run, Pa.—Dne 19. marca je bil od avtomotora ubit na cesti Joseph J. Rasputnik, star 4 leta in član mladinskega oddelka društva 88 SNPJ. Zapuša starše in dve sestri.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V sredo je v Collinwoodu umrla Mary Burja, stara 50 let, doma iz Ljubljane in članica društva 142 SNPJ. V Ameriki je bila 31 let. Tukaj zapuša dva sinova in več sorodnikov, v La Sallu, Ill., pa sestro Ano Drganec.—Isti dan je umrl Frank Osredkar, star 80 let, doma iz Kamnika na Gorenjskem, v Ameriki od 1903. Tukaj zapuša tri poročene hčere in sina. Bil je član SDZ in HBZ.—Dolje je umrl Martin Skedel, star 64 let, doma iz St. Jerneja na Dolenskem, kjer zapuša ženo in tri hčere. Tukaj je živel 34 let.—Častno so bili odpušteni od vojakov: Lawrence L. Mervar, služil 42 mesecev, od teh poludruge leto v Alaski; John Bokar, služil pri mornarici 13 mesecev; Gabriel S. Drobnič, služil 37 mesecev, zadnjih 13 mesecev v Indiji.

Brezplačna zdravniška oskrba v Angliji

Načrt predložen parlamentu

London, 25. marca.—Načrt delavske vlade glede brezplačne zdravniške oskrbe za vse prebivalce v deželi je predložil parlamentu Aneurin Bevan, minister zdravstva. On je izrazil upanje, da bo stopil v veljavo čez dve leti.

Načrt je takoj izzval pričakovano opozicijo s strani organizacije zdravnikov. Dr. Guy Dain, predsednik eksekutivnega sveta organizacije, je dejal, da bodo zdravniki bojkotirali načrt. Oni ne bodo postali uslužbenci države, ki bi jih plačevala. Na podlagi vladnega načrta bi zdravniki dobivali plačo od države. Ustanovljen je bil poseben sklad. Izvajanje načrta bi stalo čez \$600,000,000 letno. Vse bolnišnice bi prevzela država in jih upravljala. Bolnišnice bi lahko obdržali zdravniki in jih plačevali kot doslej.

Opozicija proti vojaškemu vezbanju

Zadevni načrt ne bo sprejet

Washington, D. C., 25. marca.—Člani kongresnega odseka za vojaške zadeve so izjavili, da načrt glede obveznega vojaškega vezbanja in službe ne bo sprejet v tem letu. Proti načrtu je nastala močna opozicija.

Vse kaže, da bo novi kongres, ki se sestane v zasedanju v januarju prihodnjega leta, vzel v pretesno vprašanje obvezne vojaške službe in vezbanja. Kongresne volitve se bodo vršile v novembru, kar je eden izmed razlogov, zakaj so kongresniki proti obvezni vojaški službi v mirnem času.

Za obvezno vojaško službo so generali in admirali, ker hočejo obdržati pozicije. Voditelji unij Kongresa industrijski organizacij in Ameriške delavske federacije pobijajo zakonski načrt, ki ima oporo pri Trumanovi administraciji, vojnemu in mornaričnemu departamentu.

Opozicija je nastala tudi proti podaljšanju veljavnosti nabornega zakona. Senator Johnson, demokrat iz Colorada, je dejal, da so za podaljšanje zakona le oni, ki hočejo obdržati kontrolo nad vojnimi veterani, ki so bili odpušteni iz armade in mornarice.

Veljavnost nabornega zakona poteče 15. maja.

Sovraštvo med grškimi skupinami

Opozicija proti splošnim volitvam

Atene, Grčija, 25. marca.—Sovraštvo med grškimi skupinami narašča, ker britske vojaške avtoritete vztrajajo, da se morajo splošne volitve vršiti 31. marca kljub veliki opoziciji. Avtoritete se sklicujejo na dejstvo, da je grška vlada določila datum volitev, da so britski, ameriški in francoski opazovalci v deželi in da bi odložitev rezultirala v izgubi denarja in časa.

Voditelji levičarske narodne osvobodilne fronte (EAM) so se odločili za bojkotiranje volitev. Izjavili so, da je čez 17,000 članov v pokrajinah, v katerih so fašisti in rojalisti močni, da lahko terorizirajo prebivalce. V okolnostih, kakršne so, svobodne volitve niso mogoče.

Amerika je poslala v Grčijo 700 opazovalcev. Med temi je 600 vojakov, ostali pa so civilisti. Vojaki so prišli v Grčijo iz Nemčije in Francije.

Grški fašisti in rojalisti imajo zaslonbo pri britskih vojaških avtoritetah. V Atenah so povsod slike kandidatov, ki so s pomočjo britskih čet zadržali revolucije levičarjev v teku in po civilni vojni. Med temi so bivši premier Papandreu, general Gonatas, Tsaleris in drugi rojalisti.

Britska misija dospela v Indijo

New Delhi, Indija, 25. marca.—Britska misija treh članov je dospela v to mesto, kjer se bo pogajala z voditelji indijskih grup glede neodvisnosti Indije. Člane misije je pozdravil podkralj Wavell. Ti so Stafford Cripps, A. V. Alexander in lord Pethick-Lawrence.

bi zdravniki dobivali plačo od države. Ustanovljen je bil poseben sklad. Izvajanje načrta bi stalo čez \$600,000,000 letno. Vse bolnišnice bi prevzela država in jih upravljala. Bolnišnice bi lahko obdržali zdravniki in jih plačevali kot doslej.

PERZIJA MORA REVIDIRATI ZUNANJO POLITIKO

Sovjetski list napadel vladajoče kroge

NACIJSKE AKTIVNOSTI RAZKRITE

Moskva, 25. marca.—Izvestja, glasilo sovjetske vlade, pišejo, da je čas dozorel za revizijo perzijske zunanje in notranje politike. Objavile so uvodnik z obdolžitvijo, da so vladajoči krogi podpirali nacijske podtalne aktivnosti v Perziji v teku vojne.

"Popolnoma je jasno, da se bo situacija v Perziji poslabšala, če bo reakcija še nadalje diktirala zunanjo in notranjo politiko," pravi Izvestja. "Med perzijskimi političnimi voditelji jih je mnogo, ki se zavedajo potrebe revizije zunanje in notranje politike v interesu ljudstva."

Reakcija v Perziji ni in ne more rešiti vprašanja narodnostnih manjšin in je proti agrarnim reformam in novim delavskim zakonom. Velika agitacija za te reforme je rezultirala v razglasitvi avtonomije v provinci Azerbadžan.

Rusija, ki je razkrila velike aktivnosti nacijske pete kolone, je poslala svoje čete v Perzijo že 25. avgusta 1941, več mesecev pred sklenitvijo pogodbe med perzijsko vlado, Sovjetsko unijo in Veliko Britanijo. Nacijska peta kolona je skušala formirati kvizlinško vlado v Perziji.

Celo po izsiljenju abdikacije vlade premierja Pahlevija v septembru 1941 in podpisu pogodbe so se nacijske podtalne aktivnosti v Perziji nadaljevale. Nacisti so imeli oporo pri perzijski reakciji in vojaških častnikih. Hitlerjevi agenti so gladili pot puču, da se polasti oblasti kvizlinška vlada.

Izvestja dalje pravijo, da so Hitlerjevi agenti dobili oblast nad ekonomijo in vojnimi industrijami v Perziji. Petokolonci so se pripravljali za invazijo ruskih oljnih distriktov v Baku, Grozniju in Askabadu. Rusija in Velika Britanija sta poslali oster protest perzijski vladi zaradi aktivnosti Hitlerjevih agentov z zahtevo, naj jih požeje iz dežele, a se je uprla. Podala se je potem, ko so ruske čete vkrakale v Perzijo.

Študija atomske energije v Rusiji

Vlada bo potrošila milijone za raziskave

Moskva, 25. marca.—Izvestja, glasilo sovjetske vlade, poročajo o intenzivni študiji atomske energije in da bo Rusija potrošila stotine milijonov rubljev za financiranje raziskave ne samo atomske energije, temveč tudi kozmičnih žarkov.

List trdi, da so ruski znanstveniki že več mesecev na delu. Na razpolago imajo finančno in vsa druga sredstva. Izvestja so objavila uvodnik in članek, katerega je spisal Sergej Vavilov, predsednik Akademije znanosti Sovjetske unije. Članek opisuje namene raziskave in petletni načrt. Ti so:

Reševanje problemov atomske energije.

Večja razkritja aero-dinamike in gasolinske pogonske sile.

Proučevanje misterioznih kozmičnih žarkov.

Vavilov zaključuje svoj članek z izjavo, da bo sovjetska Rusija potrošila milijone rubljev za druge študije in raziskave. Ustanovila bo več novih univerz in izvajala stanovanjski program ter skušala dvigniti življenjski standard ljudstva.

Dr. Butler priznava pravice Rusiji

Dobiti mora delež olja v Perziji

New York, 25. marca.—Dr. Nicholas M. Butler, splošno znani zagovornik in propagator svetovnega miru ter bivši predsednik univerze Columbia, je na sestanku s časnikarji izjavil, da je Rusija upravičena do deleža olja v Perziji, kakor tudi dostopa do Baltika in Dardanelске ožine.

"Perzija je zgolj vprašanje olja," je dejal. "Ameriške in britske oljne kompanije imajo koncesije glede izkoriščanja oljnih polj v Perziji in slične koncesije naj bi dobila tudi Rusija. Olje je glavna sporna točka med Rusijo na eni strani ter Veliko Britanijo in Ameriko na drugi. Rusija naj bi s pogodbo dobila tudi pristanišče ob Baltiku in svoboden prehod skozi Dardanelsko ožino. To je potrebno za njen ekonomski razvoj."

Dr. Butler je dobil Nobelovo mirovno nagrado l. 1931. On je izgubil vid, kar pa je javnost zvedela nedavno, ko je odklonil povabilo, naj se udeleži banketu v hotelu Waldorf-Astoria v počast bivšemu britskemu premierju Churchillju. Butler je bil povabljen, da bi predstavljal Churchilla kot govornika gostom, ki so se udeležili banketa.

"Razlika med nami in Rusijo je samo v jeziku," je dejal Butler. "Pozabiti ne smemo, da ona ni bila nikdar pod vplivom rimljanskega zakonika in filozofije, ki dominirata zapadni svet že dva tisoč let."

Rusija odredila demobilizacijo

Šest vojaških razredov prizadetih

Moskva, 25. marca.—Prezidij vrhovnega sovjeta (parlament) je odredil demobilizacijo šestih vojaških razredov, kar pomeni, da se bo več milijonov vojakov vrnilo v civilno življenje. Demobilizacija vključuje vojake v starosti 29 in več let, ne pa častnike.

Vojaške avtoritete niso nikdar razkrile obsega oboroženih sil. Sodi se, da so te štejele 20,000,000 mož pred kapitulacijo Nemčije. Delna demobilizacija je bila odredjena v juniju in septembru preteklega leta. Odpušeni vojaki so bili upošleni pri pospravljanju letine.

Najprej so bili demobilizirani vojaki v starosti 42 in več let, ki so se udeležili bitk na zapadni fronti. Demobilizacija se je potem raztegnila na vojake iste starosti na Daljnem vzhodu.

Nova odredba se ne tiče vojaških, mornaričnih in letalskih častnikov, temveč samo prostakov in podčastnikov. Častniki bodo ostali v službi.

Kljub demobilizaciji bo Rusija obdržala mogočno oboroženo silo.

Pogajanja med rudarji in operatorji

Washington, D. C., 25. marca.—Pogajanja med rudarsko unijo UMWA in operatorji glede sklenitve nove pogodbe so bila danes obnovljena. Veljavnost sedanje pogodbe bo potekla 31. marca. John L. Lewis, predsednik unije, zahteva zvišanje plače in skrajšanje delovnih ur.

Stavkarji se vrnili na delo

Chicago, 25. marca.—Okrog 7600 stavkarjev, članov avtne unije CIO, se je vrnilo na delo v tovarno General Motors Corp. v McCooku, Illinois, v predmestju. Ti so bili udeleženi v splošni stavki, ki je bila oklicana 21. novembra.

Seja varnostnega sveta v New Yorku

Thomas oplazil Reutherja

Tekma za predsednika avtne unije

Atlantic City, N. J., 25. marca.—R. J. Thomas je udaril po Walterju P. Reutherju, ki ga skuša izpodriniti kot predsednika unije združenih avtnih delavcev CIO, največje delavske organizacije, ki ima svojo letno konvencijo v tem mestu. Thomas je na sestanku s časnikarji dejal, da se je Reuther preneglil z oklicem stavke proti korporaciji General Motors, potem pa je iz osebnih razlogov zavlačeval končanje stavke. Dalje je rekel, da hoče Reuther postati voditelj avtne unije in potem Kongresa industrijskih organizacij.

Thomas je tudi obdolžil Reutherja, da je neveren avtni unionist in da ga je treba ustaviti. To pomeni, da bo Thomas vodil opozicijo proti Reutherju kot kandidatu za kateri koli urad v uniji. Slednji je član eksekutivnega odbora in podpredsednik avtne unije.

George F. Addes, tajnik blagajnik unije, je zagotovil podporo Thomasu kot ponovnemu kandidatu za predsednika. Podpora sta mu zagotovila tudi Richard T. Frankenstein in Richard Leonard. Izgleda, da se skoraj vsi člani eksekutivnega odbora za Thomasa in proti Reutherju.

Thomas trdi, da bo dobil najmanj 60 odstotkov glasov delegatov kot ponovni kandidat za predsednika avtne unije. Na konvencijo je dospel čez 2300 delegatov. Ta je dobila kot posledica spora med pristajši Thomasa in pristajši Reutherja politični značaj.

"Reuther, če bi bil izvoljen za predsednika, bi ustanovil eno najboljših diktatur v deželi," je rekel Thomas. "To se ne bo zgodilo. Reuther se je obdal s kimaverji, ki mu vse pritrdijo, kar želi."

Reuther je takoj odgovoril Thomasu. Zanimal je Thomasovo obdolžitev, da skuša s pomočjo Davida Dubinskega, predsednika unije International Ladies Garment Workers, pripeljati avtno unijo v okvir Ameriške delavske federacije. "Boril sem se za CIO, ko sta bila oba, Thomas in Dubinsky, povezana z ADF," je rekel Reuther.

Sporazum glede Mandžurije blizu

Moskva naznanila odpoklic čet

Cungking, Kitajska, 25. marca.—Tu je bilo naznanjeno, da bo kmalu dosežen sporazum med centralno vlado in kitajskimi komunisti glede Mandžurije. Obe strani bosta poslali posebne misije v Mandžurijo z namenom sklenitve premirja.

Sporazum bo prvi rezultat note, katero je naslovila sovjetska vlada Cungkingu. Nota vsebuje zagotovilo, da bodo ruske čete zapustile Mandžurijo v prihodnjih šestih tednih.

Danes se bo vrnil v Cungking general Čou Enlaj, vodja komunistov, iz Jenana, kjer je konferiral z drugimi voditelji svoje stranke. Vladni krogi v Cungkingu so izjavili, da je ruska nota glede evakuacije sovjetskih čet iz Mandžurije ublažila napetost.

Naznanilo o umiku ruskih čet iz Perzije pozdravljeno

STALISČE AMERIŠKE DELEGACIJE

New York, 25. marca.—Seja članov varnostnega sveta Združenih narodov se je danes pričela v prostorih kolegija Hunter, ki je začasni glavni stan mednarodne organizacije. Spor med Perzijo in Rusijo ne bo glavno vprašanje na seji, ker je Moskva na predvečer seje naznanila sklenitev dogovora s perzijsko vlado. Dogovor določa evakuacijo ruskih čet iz Perzije v prihodnjih šestih tednih.

Naznanilo so pozdravili člani varnostnega sveta. Svet tvorijo reprezentanti enajstih držav. Naznanilo je povzročilo optimizem, da bodo tudi drugi problemi rešeni.

Državni tajnik James F. Byrnes s člani svojega štaba je dospel v New York sinoči. Gotovo je, da bo revidiral svojo strategijo glede spora med Perzijo in Rusijo, ki je bil, kakor vse kaže, izravnani. Byrnes bo najbrže zahteval nadaljnje informacije od Rusije in Perzije glede pogajanj, ki so rezultirala v sklenitvi dogovora.

Perzijski poslanik v Washingtonu Hussein Ala je dejal, da je ni dobil obvestila od svoje vlade v Teheranu o sklenitvi dogovora z Rusijo in ne navodil glede umika pritožbe, katero je predložil varnostnemu svetu, glede navzočnosti ruskih čet v Perziji. Pritožba naglašala, da je Rusija kršila provizije pogodbe, ker ni odpoklicala svojih čet iz Perzije že 2. marca.

Mnenje prevladuje, da bo pritožba umaknjena. Člani ameriške delegacije so zavzeli stališče, da rusko naznanilo o sklenitvi dogovora in odpoklica čet iz Perzije ne zadostuje.

Moskva je naznanila, da bo Rusijo reprezentiral na seji varnostnega sveta Andrej Gromyko, poslanik v Washingtonu. On je zadnji teden apeliral za odložitev seje do 10. aprila.

Bojazen je bila, da se bo organizacija Združenih narodov zrušila, če ne bo spor med Perzijo in Rusijo izravnani. Te ubojazni ni več. Napetost se je ublažila po objavi izjave premierja Stalina, da popolnoma zaupa organizaciji Združenih narodov za ohranitev miru na svetu. On je naglasil, da narodi hočejo mir in varnost, zaeno pa je obsodil vojne hujskače, ki s svojo propagando sejejo seme nesoglasja in negotovosti.

Državni departament je bil deloma odgovoren za napetost, ko je objavil poročila, da ruske čete prodirajo preko severne Perzije proti meji med Irakom in Turčijo. Moskva je takoj zaničala poročila in izjavila, da so brez podlage.

Amerika poslala parnik v Odeso

Washington, D. C., 25. marca.—Administracija za plovbo je naznanila, da je ameriški tovorni parnik odplul v Odeso, rusko luko od Črnem morju, kjer bo dobil pšenico za Francijo. Parnik bo dospel v luko prihodnji teden.

Wallace za odpoklic čet iz Islandije

Washington, D. C., 25. marca.—Trgovinski tajnik Henry A. Wallace se je izrekel za odpoklic ameriških čet iz Islandije, daneskega otoka. Dejal je, da bi morala Amerika slediti zgledu Rusije, ki je odpoklicala čete z otoka Bornholma na Baltičkem morju.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cicero
\$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s historijo

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

138

PISMO Z JESENIC
NA GORENJSKEMDetroit, Mich. — Pred krat-
kim sem prejel pismo od nečak-
kinje Milice z Jesenic na Go-
renjskem. Pismo je bilo datirano
17. dec. 1945 in se glasi:Dragi stric! — Najprej Vas vsi
najlepše pozdravljamo in se Vam
zahvaljujemo za pismo in po-
zdrave. Vaše pismo od 29. okto-
bra smo prejeli 13. dec. Oprostite,
ker Vam pišem jaz, kajti stari
oče je star, očetu pa se trese-
je roke in mama slabo vidi. Mi
smo Vam pisali že tri pisma,
prejeli ste menda samo eno pismo,
ki ga je pisal stari oče. Po-
slal Vam je tudi sliko in upa-
mo, da ste jo prejeli.Na kratko Vam bom opisala
življenje starega očeta med voj-
no. Do oktobra 1943 je bival
pri mami, ampak mi imamo zelo
majhno stanovanje, kuhinjo in
sobo, pa še to podstrešno. Bilo
nas je osem oseb skupaj in ata
bi rad imel mir, tega pa pri nas
ne more biti, ker so otroci, zato
se žel na občno prositi, naj ga
sprejmejo, ampak mi ga nismo
ničili. Če bi bilo dovolj hrane
in denarja za približek, bi
kar šlo. K nam pride skoro vsak
teden in mi mu pomagamo po
naših močeh, najbolj pa se ve-
seli vina. Ata nima skoro nič
denarja, kajti s tistim denarjem
v banki ni nič, ker se je banka
pod okupacijo preselila v Ber-
lin in je ni več nazaj, on pa je
prejel nekaj nad polovico.
Ker je vrednost mark padla
tako nizko, je ostalo tako malo,
da si ni vredno beliti glave. Stari
ata Vas prosi za obleko, ker
smo popolnoma ob vse, pa tudi
za malo sladkorja, ker tukaj ga
primanjkuje. Naš sosed ima
brata v Ameriki, ki mu pošilja
in vse v redu prejema.Naša družina je še vedno ve-
lika in ata še vedno dela v to-
varni, četudi je dokaj slaboten,
mama pa ima želčne kamne.
Ludvik je poročen, tako tudi
Marica in jaz, Pavla je v Ljub-
ljani, Zofka doma, Viktor se uči
strugarstva, Peter pa hodi v šolo.
Zadnjo pošto od tete Pepce
in Viktorije smo prejeli za veli-
konočne praznike 1945, odkar
smo osvobodeni pa nimamo ni-
kakih vestí. Leta 1943 sva bili
sestro pri njih v Leobnu. Teta
Pepca je še kar zdrava, le
teta Viktorija je bila slaba, ker
ima neko bolezen na pljučih in
zdravniki pravijo, da ji ne mo-
rejo pomagati.Sedaj, dragi stric, izgleda vse
dobro, ker smo si priborili svo-
bodo, le to nam ne gre v glavo,
da nam kratijo naše pravice, ki
smo jih s tolikimi žrtvami pri-
borili — nameraj gleda naše Pri-
morske in Koroške. Obe ti dve
pokrajini sta slovenski, zato ma-
rata priti pod Jugoslavijo, a te-
mu se upirajo naši lastni zavez-
niki, ki sedaj pomagajo našim
skupnim sovražnikom Lahom in
Nemcem. To boli vse Slovence.Dragi stric, strahot štiriletna
vojna Vam ne morem opisati kot
bi želela, kajti človek mora sam
doživeti, da jih razume. Takih
grozodejstev svet ne pozna, raz-
en iz "svetih" rimskih časov.Po tistem napadu so še bom-
bardirali, ampak le dvotrupni
lovci, ki so zadeli določene cilje.
Čim bolj so rušili proge in po-
staje, tem bolj smo si bili svesti
konca vojne. Nemci so se začeli
voziti ponoči v dolgih transpor-
tih nazaj, kmalu pa tudi podne-
vi. Po cesti so drveli kamijoni
z kamijoni, polni raznega blaga
in vojakov. Potem pa so se
začeli dogodki tako hitro vrstiti,
da smo jih komaj zasledovali.
Bombardiranje nas ni prizadelo.
Skrbelo nas je za brata Viktorja,
ki je bil v partizanih in ni-
smo od njega prejeli nobenih ve-
stí. Zdelo se nam je, da bo vsak
čas konec vojne, zato smo pri-
pravili zastave. Do 8. maja 1945
so odšli vsi zdravi moški v parti-
zane, da pomagajo očistiti ostank-
e fašizma. In res, prišel je dan
11. maja, ko so prišli naši zma-
goviti borci. Okrasili smo hiše
in razobesili zastave ter naše bor-
ce z velikim veseljem sprejeli.
Kmalu potem smo prejeli vest
od Viktorja, da se nahaja čil in
zdrav v Trstu. Sedaj je že do-
ma.Res, da nam je sovražnik pu-
stil povsod razvaline, tako da
smo gmotno ni materialno naslabem, kajti česar sovražnik ni
mogel odpeljati, je docela uničil.
Pripravljeni pa smo pretrpeti
vse težave, samo da si ustvarimo
boljšo bodočnost v osvobodjeni
domovini!
Sedaj, dragi stric, bom zaklju-
čila moje dolgo pismo, ki pa ne
pove vsega, kakor ste želeli, kaj-
ti to je le površna slika dolge
vojne. Upam, da sem Vam vsaj
nekoliko ustregla. Naj omenim,
da so Barbarinovi še vsi živi in
Vas lepo pozdravljajo. Prejmite
najlepše pozdrave od starega
očeta, ata, mame, in od nas vseh
ostalih. Mamin naslov je: Ga-
briela Svetina, Titova cesta 24,
Jesenice, Gorenjsko, Jugoslavi-
ja. Prosim, pošite nam kmalu.
— Vaša nečakinja Milica.Pismo moje nečakinje je res
dokaj obširno, zdi se mi pa, da
je dovolj zanimivo za splošno
javnost, zato sem ga poslal v
priobčitev.

Josif Korsic.

VESTI IZ WINDBERJA
IN STARE DOMOVINEWindber, Pa. — Leto 1945 je že
dolg za nami, ampak meni bo
ostalo v žalostnem spominu traj-
no, kajti zgubila sem svojega
moža. Moj mož, John Jordan,
je bil blaginjak društva 421 SN-
PJ. Lani je umrl tudi Joe Ston-
berger, tudi član našega dru-
stva. Iz vojne so se vrnil zdravi
in čili člani Frank Kinkela,
Rudy Matečič in Joe Dimojec.
Omožilo se je članice Bertha Er-
pich, Christina Dimojec in Ma-
ry Varljen. Njihovi možje so se
tudi že vrnil od vojakov zdravi
domov. Frank Dimojec je pre-
sednik našega društva, Jennie
Jordan tajnica, Mildred Jordan
blaginjak, Matt Likar zapisni-
kar, nadzorniki pa so Frank Er-
pich, Frank Lušonj in Andy Var-
ljen. Seje so 3. nedeljo v mese-
cu ob 2. popoldne.Pred kratkim sem prejela pi-
smo od moje sestre Marije Babič
iz Jordan pri Reki, Hrvatsko
Primorje, tako tudi pismo od
brata Nikole in svačinje Marije
ter brata Franceta. Že več pi-
sem je bilo priobčenih s Primor-
skega v Prosveti, nobeno pa še
ne iz Jordan in okolice, dasi so
bila nekatera že priobčena v hr-
vatskih listih. Menda ni dosti
rojnikov iz reške okolice v jedno-
ti, ker se malokdo oglasi, le
Louis Pavlinič iz Belaira, Ohio,
je edini Kastavec, da se večkrat
oglasí.Moja sestra piše, da je spala
15 dni nad zalogo municije, kaj-
ti v njeno hišo so Lahi nanosili
kakih pet vagonov streliva. Ona
živi na jordski železniški po-
staji. Po zlomu Italije pa so v
njeni hiši in v magazinu imeli
municijo Nemci, nato pa parti-
zani. Na tamkajšnji postaji sta
eksplozirala dva vagona municije,
je, tako da so bile vse hiše v bli-
žini poškodovane z njeno vred.
Ljudje so spali v zaklonišču pod
zemljo. Tudi hiša njene hčere
je bila porušena. Njena dva si-
nova sta bila pri vojakih osem
let in sta se sedaj srečno vrnila
domov.Sestra mi piše, da je bilo več
mojih sorodnikov pri partizanih
in nekaj jih je bilo ubitih, tako
tudi Špinčičeva hčerka Zdenka.
Brat pa mi piše, da je prejel mo-
je pismo in izražal sožalje nad
izgubo mojega moža. Pravi, da
se lahko tolažim s tem, ker vem
za njegov grob in kako je umrl.
Tam pa so zgubili mnogo svoj-
cev in za mnoge ne vedo, kje
so njihovi grobovi ne kako so
umrli. Vsaka hiša žaluje za
svojimi dragimi, kajti prizadeti
so vsi. Potem omenja razna
imena umrlih.Tudi v Jordanih in okolici so
Nemci in Italijani mučili naše
ljudi in jih ubijali. Mnogi so
umrli strašne smrti, nakar so jih
zmetali v neko jamo. Sedaj ljudje
iščejo trupla svojcev, da jih
pokopajo na pokopališču. Fa-
šistične zverine so pobile veliko
številu primorskih rojakov, ker
so pomagali partizanom. Tudi v
jordski okolici so se našli do-
mači izdajalci, ki so pomagali
sovražniku proti svojemu last-
nemu narodu. Ampak vse ni nič
pomagalo, partizanski borci so
pridobivali na moči in končno s
skupnimi močmi premagali so-vražnika pod vodstvom maršala
Tita.Poleg Jordanov, ki so bili zelo
prizadeti, so bile prizadete vsled
požiga in bombardiranja od stra-
ni sovražnika sledeče vasi: Ru-
kovac, Bregi, Lepinac, Ribesi,
Špinčiči, Breza, Lipa, Mune in
Žejane ter več drugih. Mizerija
je velika, ampak upajo na bolj-
še čase, kajti sedaj je zavladal
mir in v osvobodjeni domovini si
bodo zgradili novo življenje.
Tu sem podala le nekaj krat-
kih izčrpkov iz omenjenih
pisem zato, da bodo vedeli roja-
ki iz reške okolice, da je vojna
vihra divjala tudi tam in da so
naši ljudje pretrpeli mnogo
gorja.

Jennie Jordan, 421.

ŽRTVE SI MORALE
IZKOPATI GROBWaukegan, Ill. — Prejela sem
pismo od moje svačinje Marije
Plečnik, vas Čevica pri Logatcu.
Pismo je datirano 2. decembra
1945 in se glasi:Draga Mici! — Pomisli, Tvoje
pismo je potovalo dva dni manj
kot pet mesecev. Ne moreš si
misлити, kako prijetno me je iz-
nenadilo po tako dolgem času,
kajti zmeraj sem se bala, da se
je morda kaj zgodilo tudi v A-
meriki. Samo da ste še vsi živi!
Vesela sem, da imam še komu
pisati in potožiti mojo bol.Mici, žalostne, da obupno ža-
lostne dneve smo preživljali
skozí svo vojno. Koliko groze
in strahu, koliko pomanjkanja!
Najhujše pa je bilo zame za-
lostna in mučeniška Ladotova
smrt. Ta nesrečni otrok počiva
že tri leta in pet mesecev v gro-
bu.Dne 28. maja 1942 zjutraj so
prišli italijanski karabinerji, za-
stražili hišo, nato pa so vdrli
notri z orožjem in granatami.
Uboji Lado se je ravno odprav-
ljal v Ljubljano v šolo. Ko so
vprašali kje je Lado Grom, se
je takoj oglašil in vprašal kaj
mu hočejo. Rekli so, da mora
iti z njimi na komando. Nič
hudega slučaj, se odpravi in gre
s smehom na ustih iz hiše. Vi-
deli smo ga zadnjikrat.Tisti dan so aretirali še več
drugih in bili so v zaporu tri
tedne, potem pa so partizani na-
padli v Cestah italijanski avto
in ubili sedem Italijanov. To
je dalo povod, da so Italijani
zažgali Ceste, prebivalstvo vse
izropali, povrhu pa so se še ta-
ko napili, da so bili kot svinje.
Toda maščevanja jim še ni bilo
dosti in vzeli so iz zapora ubo-
gega Ladota, štiri mlade fante
in tri mlade moške; naložili so
jih v zaprt avtomobil, tako da
jih ni mogel nikdo videti ali go-
voriti z njimi.Ničesar nam nisem mogla da-
ti, da bi vzel s seboj; lačne in
pretepane so odpeljali v Ljub-
ljano, kjer so jih teden dni mu-
čili in stradali, dne 22. junija ob
petih popoldne pa so jim nazna-
nili smrtno obsodbo. V celico
so pripeljali nekoga patra, da jih
je spovedal in tolažil. On je
menda povedal, da je bila groz-
na tista noč v ječi.Drugo jutro so jih naložili v
zaprt oklopni vagon in jih od-
peljali v spremstvu 50 oborože-
nih Italijanov na Vrhniko, po-
tem pa so jih gnali peš kake dvi
uri daleč v Hrjul. Vsaka žrtva
je morala nesti s seboj lopato,
da si izkopije grob.Kakor so povedali Vrhnicičani
ki so jih videli, je naš ubogi La-
do strašno jokal in prosil, "po-
magajte, pomagajte, pomagajte!"
Tisti Vrhnicičani, ki so jih
videli, so tudi jokali, ali po-
magati jim nismo mogli, ker so bili
tako močno zastraženi.Ko so jih prignali v Hrjul, so
si morali najprvo izkopati jamo,
potem pa so jih postavili k ko-
zolu in ob pol'enajstih so po-
čeli strelati. Lado je zaklical
mama! — in se zavrnil na tla.
Tako je končal svoje mlado živ-
ljenje.Draga svačinja, sama si lahko
predstavljaš bridkost, katero sva
čutila on in jaz. Tudi mater je
to strašno pobilo, ker ga je ime-
la zelo rada. Pomladi bomo
žrtve pripeljali v Logatec in jih
tu častno pokopali.Komaj čez mesec dni po Lado-
tovi smrti so zopet prišli Italia-
ni in nas iztirali iz hiše. Nekaj
našega pohištva so naložili na
avto, nekaj pobrali in nekaj raz-bili. Potem smo živeli 13 me-
cev v neki bajti, dokler ni ko-
tulirala Italija, nato pa smo
lahko vrnili, toda našli smo
razbito, da smo bridko zajo-
žali.Skozi vsa ta strašna leta
živeli zelo slabo. Kdor ima
mo to, česar mu dajo na ko-
jo je velik revež. Na primer,
korja dobimo ¼ kg na
za osebo, masti istotako, o-
nismo že vse poletje videli
leg tega dobimo še nekaj
in mi smo. Kdor ima dosti
narja ali pa blaga, lahko
živeža v zameno pri kmetu,
več pa ga ne dobi. Pri nas
ne živimo dobro. Imamo
to, kar dobimo, in pa krom-
ja smo pridelali; redim tudi
šiče. Tako moramo delati
truditi, da se preživimo.
Mleko je težko dobiti, ker
delajo iz njega maslo in ga
tem prodajajo na črni bi-
Mati in France imata karti
¼ litra mleka na dan, dobi-
ga mogoče dvakrat na tede-
Toda kaj bi Ti opisovala o-
ših težavah. Upanje pa ima-
da se bodo razmere izboljši-
Gotovo čitaš, kako nas je
na uničila in opropastila.
Amerika prav veliko pod-
Jugoslavijo. Ameriški rdeči
je že velikokrat poslal lepe
rove, obleke in druge potre-
ne. Tudi v Logatec sta pri-
dve pošiljki raznih oblek,
jaz nisem prišla na vrsto, o-
kaj dobila, dasiravno smo
mi potrebni, saj ni bilo mo-
dobiti blaga skozi svo vo-
Tudi še danes ga ne mo-
kupiti, razen kakšen meter,
to ni trdno.Mati in Janez sta še na
potrebna. Ljuba Mici, ali
la tako dobra in bi vprašala
neta, Ivankinega moža, če
mogoče še kaj obleke od nj-
če bi jo hotel podariti me-
ali pa če ima kaj od sina p-
šenega, bi pa prišlo prav za
neza. Reci mu, da ga lepo
sim. Mogoče imaš tudi Ti
šno obleko in pa kakšen ko-
sukanca. Morda bi lahko po-
poslala paket skozi Rdeči
ni pa treba na svoje roke
ljati, kajti bi Te preveč
bosta z Ivanom poslala pa
šen dolar materi, kakor si
nila v pismu. Materi ne
več dolgo pošiljala, ker je
že 78 let. Sedaj govori sam
Vas. Zelo bi rada videla
Kako se imajo v Rovtuh,
že pisala Rozalka. Zdal pa
ključujem in pozdravljam
skupaj! Vaša Mici Plečnik

Mary Gro

PONOVEN POPRAVEK
Johnstown, Pa. — Želim po-
čiti popravek k izkazu daro-
prilike poseta dr. Neubauerja
je bil v naši naselbini dne
januarja. Pravilno bi se
lo glasil, da je darovalno
štvo 160 SNPJ \$25 in dru-
190 SNPJ \$25, oba iz St-
chaela, Pa.
Radi velikega navala je
nemogoče vse pravilno zap-
še manj pa držati v glavi.
stek je bil samo eden in
številke društva. Prosim,
vzamejo prizadeti na znanje
popravek. Denarja nam je
dilo več, zato smo vedeli, da
nekje pomota. Pokriti so
stroški in do danes smo po-
v New York \$2209.
Po zadnjem izkazu so pri-
vali še sledeči: Hrvaško pod-
no društvo sv. Rok št. 5
hrvaško podporno društvo
ty Glo št. 780 \$50, hrvaško
sko društvo C. C. \$25. Po-
Frank Stražisar, profesor Dr.
James Vidmar, Steve Ko-
Nedelkovich in Frank Turk.
priredb, ki so se vršile 23.
in 25. marca, pa bo šlo vse
iz organizacijo SANS, kajti
ko je zaključil odbor. V
kem pa bomo imeli "Tag da
Mary Vidmar

IŠČE BRATA

Chisholm, Minn. — Prejela
pismo od nekoga Slovenca,
se je sestel z mojim sinom
Nemčiji. On me prosi, ako
hotela proizvesti za njegovo
brata, ki se nahaja neke v
nadi. Išče ga Jože Stručel-
nada iz Gribljev, pošta Gra-
bela krajina.Ako bi čital omenjeni
stice, naj mi piše na
Rose Novak, 701 4th ave S.
Chisholm, Minn.

Rose Novak

Vojne še ne bo—IV

Včerajšnji članek smo zaključili z besedami, da bi bilo za
evropski in svetovni mir najbolje, da se Amerika sprizani z mi-
ralijo in prepusti Evropo ruskemu vplivu. Tega ne pravimo iz
kakinega proruskega ali antianglo-ameriškega stališča. Na to
vprašanje gledamo zgolj s stališča svetovnega mira, s stališča po-
litike dobrega sosodstva, ne s stališča "power politics".Taka politika bi bila v resnici povsem v skladu z najboljšimi
interesi Amerike kot tudi Evrope same. Amerika nima drugih
interesov v Evropi kot trgovske; ti interesi so povsem legitimni,
kajti svet je povezan med sabo, narodi gospodarsko odvisni od
narodov. O pač, Amerika ima še drugi interes v Evropi: ustvari-
te trajnega mira na kontinentu, ki je v zadnjih tisoč letih skotil
največ vojn in tudi zanetil obe svetovni vojni, v kateri je bila
tudi Amerika potegnjena.V njenem lastnem interesu je torej, da bi zasledovala tako po-
litiko, katera bi Evropi pripomogla do mirnega sožitja. Trajen
mir pa je mogoče ustvariti v Evropi edino po dveh potih: z ustvari-
ritvijo demokratične evropske federacije pod sponzoriranjem in
vodstvom vseh treh velesil, ali pa pod hegemonijo ene same sile.
Ta sila sigurno ne more biti oddaljena Amerika, kakor tudi ne za
to nalogo preiskba Anglija. Vsed tega tudi ni nikdar zasledovala
take politike, marveč le politiko ravnovesja sil — izigravanje ene
države proti drugi, kar je bilo pogubonosno za Evropo in zadnjih
30 let tudi za svet.Edina sila, ki danes lahko ustvari podlago za trajen evropski
mir, je faktično — Rusija. Zgodovina, oziroma izid zadnje vojne
ji je tudi povelil to nalogo, kar je v interesu Rusije same kot
Evrope z Anglijo in Ameriko vred. Moskvi je to popolnoma jasno
in zato danes tudi energično zasleduje ta cilj. Ako bi se Amerika
nahajala v enakem položaju kot se nahaja Rusija, bi zasledovala
enako politiko.Ampak razkirjenje in utrditev ruskega vpliva v Evropi je tisti
bavbav, ki straši mnoge Američane in churchillovce v Angliji.
Ako Evropa, bodisi v celoti ali v pretežni večini pride pod ruski
vpliv, tedaj bo Rusija postala v kratki dobi največja sila na svetu.
To je sedaj tisti strah, ki povzroča "živčno vojno" in antirusko
histerijo. Ako se ta strah dovolj razpase v Ameriki, lahko tudi
povzroči novo svetovno vojno z najbolj katastrofalnimi posledica-
mi za vse prizadete dežele.Ampak svet se naj z Ameriko vred sprizani z dejstvom, da je
po porazu ohole in mogočne Nemčije in sploh ošiča usoda dolo-
čila Rusijo, da postane najmočnejša država na svetu. Včeraj je
bila ta sila Anglija, danes je Amerika, jutri bo Rusija, pojutri-
njem lahko Kitajska ali Indija — lahko tudi obe skupaj. In ta
sila bo Rusija postala prvič radi svoje ogromnosti, naravnega bo-
gastva in geografične lege, drugič vsled številnosti svojega pre-
bivalstva, tretjič radi svoje politične, socialne in gospodarske di-
namike, predvsem planiranega gospodarstva in gojenja znanosti.
Sploh je razvidno iz raznih izjav sovjetskih voditeljev, da bo Ru-
sija posvetila vse svoje energije znanstvenim študijam na vseh
poljih teoretične in aplikirane vede. V tem misli daleč nadkriliti
Nemčijo, kjer je bila aplicirana veda v največjem razmahu.Če pogledamo v razbito Evropo, se nam že danes odpreta dva
dokaj različna svetova. Vsa Evropa v anglo-ameriški sferi, od
Grčije, Italije do Francije je gospodarsko in politično mrtva in
na vsej črti paralizirana. V Grčiji je v sedlu reakcija, v Italiji
vstaja nove vrste fašizem in klerikalna reakcija, vsa Avstrija in
anglo-ameriško-francoski del Nemčije se pogreza globlje in globlje
v paralizo, kaos in obup. V Belgiji je pri zadnjih volitvah zmaga-
la klerikalna stranka, dasi ni dobila absolutne večine. Francija
je paralizirana vsled notranjega političnega trenja.Na drugi strani, v sovjetski sferi, vsa objektivna poročila govo-
re o velikem prerojenju osvobodjenih narodov in o veliki energiji,
s katero se je ljudstvo vrglo na rekonstrukcijsko delo. Povsod,
na Poljskem, Češkem, Jugoslaviji, Bolgariji in deloma tudi na
Ogrskem in v Rumuniji valovi novo življenje. Beda je sicer po-
vsod velika in tudi lakota ni nepoznana. Toda ljudstva v teh de-
želah grade novo življenje, nov družabni red na razvalinah starega.
Po vseh teh deželah se obnavlja in gradi s tako energijo, ka-
kršna je last le pri onih, ki imajo vizijo, da gradijo nekaj novega,
boljšega, pravičnega in skupnega. Med tovarniškimi in kmeti-
mi delavci je kosanje, kdo bo več produciral za skupnost. Vse to,
ker se zavedajo, da je mogoče priti iz pomanjkanja do blagosta-
nja v čim večji produktivni dobrin, in sicer ne za profit posameznikov,
marveč v korist splošnosti.Yes, poročila govore, da se naglo obnavlja tudi življenje v nem-
ški sovjetski coni in da se iz ameriške cone vračajo nazaj oni
Nemci, ki so bežali pred Rusi. In vračajo se vsled tega, ker je živ-
ljenje v sovjetski coni znosnejše in kjer ima ljudstvo več — prav-
lico! Situacija je res ironična. "Mi" imamo posebno glede Nem-
čije demokracijo le na jeziku, sovjeti jo pa izvajajo v dejanju v
svoji coni — yes, v veliko večji meri kot pa ameriška, angleška ali
francoska okupacijska oblast. Tudi gospodarsko življenje obnav-
lja jo z veliko večjo energijo kot "mi".Z drugo besedo: razbita Evropa se v ruski sferi na splošno naglo
obnavlja in si gradi novo življenje in tudi nov družabni red, v
sferi zapadnega kapitalizma je pa na mrtvi točki, y popolni stag-
naciji, kaosu in obupu. V sovjetski sferi ni nobene bojazni, da bo
fašizem ponovno dvignil glavo, medtem ko se v zapadni sferi ne
more skotiti nič drugega kot fašizem. (Pride še.)

LEV N. TOLSTOJ:

KAZAKI

KAVKAŠKA POVEST

Iz ručine prevel
JOSIP KNAFLIČ

(Nadaljevanje)

"Viš ga vraga, kako me je prestrašil!" Saj nisi šel domov," je rekla in se zasmejala na glas. Lukaška je objel z eno roko deklico, z drugo jo je prijel za obraz. "Kaj sem ti hotel reči... pri Bogu!..." Glas mu je drhtel in mu odpoval.

"Kaj govoriš tu ponoči!" je odvrnila Marjanka. "Mama čaka, ti pa pojdi k svoji ljubicu." In osvobodila se je iz njegovih rok in odbegala nekoliko korakov. Ko je prišla do plota svojega dvorišča, se je ustavila in obrnila h kazaku, ki je tekkel za njo vstric in ji venomer prigovarjal, naj počaka še malo.

"No, kaj pa si hotel reči, ti ponočnjak?" In zopet se je zasmejala.

"Ne smejaj se mi, Marjanka! Pri Bogu! Kaj, mar imam ljubicu? Vrag naj jo vzame! Samo besedo reci, pa te bom tako ljubil—kar hočeš, to storim. Evo, tu so! (In požvenkal je z denarji v žepu). Zdjaj bomo živeli. Vsi ljudje se veselo, a jaz? Ne vidim od tebe nobenega veselja, Marjanka."

Deklica ni ničesar odvrnila; stala je pred njim in z urnimi prsti lomila šibo na majhne kose.

Lukaška je stisnil naenkrat pesti in zobe. "Pa zakaj zmeraj čakati in čakati! Ali te ne ljubim, draga moja? Naredi z menoj, kar hočeš," je naenkrat rekel s temnim obrazom in jo prijel za obe roki.

Marjanka ni izpremenila svojega mirnega obličja in glasa.

"Ne vzkipevaj, Lukaška, ampak poslušaj moje besede," je odvrnila; ni odtegnila rok, a tiščala je od sebe kazaka. "Gotovo, jaz sem samo deklica, a vendar me poslušaj. Jaz nimam svoje volje; a če me ljubiš, pa ti bom nekaj povedala. Le izpusti moje roke; ti bom vseeno povedala. Poročim se s teboj, a neumnosti od mene nikar ne pričakuj," je rekla Marjanka in ni obrnila proč obraza.

"Poroči se z menoj? Poročiti se—to ni v najini moči. Ljubi me brez tega, Marjanka," je govoril Lukaška; naenkrat je iz mračnega in hudega postal zopet krotke, vdan in nežen; smehljaj se je in ji od blizu gledal v oči.

Marjanka se je prižela k njemu in ga krepko poljubila na usta.

"Ljubček!" je zašepetala in ga burno pritisnila nase. Potem se je naenkrat iztrgala, zbežala in, ne da bi se ozrla, zavila v vrata svojega doma.

Kljub kazakovim prošnjam, naj počaka še hipček in poslušaj, kaj ji hoče povedati, se Marjanka ni ustavila.

"Pojdi! Videli naju bodo!" je rekla. "Zdi se, da hodi tudi naš najemnik—vrag—tukaj po dvorišču."

"Praporščakova!" si je mislil Lukaška. "Omožiti se hoče! Omožiti, seveda! A le ljubi me preje."

Dobil je Nazarko pri Jamki, popival z njim, šel potem k Dunjaški in prenočil pri njej kljub njeni nezvestosti.

XIV.

Olenin se je res izprehajal po dvorišču v istem času, ko je Marjanka stopila v vrata, in slišal, kako je rekla: "Naš najemnik, vrag, hodi tukaj." Ves ta večer je bil preživel s stricem Jeroško na stopnicah svojega novega stanova-

nja. Ukazal je bil prinešiti ven mizo, samovar, vino in gorečo svečo in pri čaši čaja in cigari je poslušal pripovedke starega, ki se je bil udeležil k njegovim nogam na stopnicu. Dasi je bil zrak miren, je kapala sveča; plamen se je premetal na razne strani in obseval zdaj stebel stopnic, zdaj mizo in posodo, zdaj belo, ostrizeno starčovo glavo. Ponočni metulji so frfotali okoli; zaletavali so se ob mizo in čaše in si otirali prah s kril; zdaj so žvignili v plamen sveče, zdaj so izginjali v črni temi zunaj razsvetljenega kroga.

Olenin je bil izpil z Jeroško pet steklenic vina. Vsakokrat, kadar je Jeroška nalil kozarca, je podal enega Oleninu in trčil na njegovo zdravje, potem pa govoril brez prestanka. Pripovedoval je o starem življenju kazakov, o svojem "širokem" očetu, ki je prinesel sam deset pudov (168,8 kil) težkega merjasca na hrbtni in izpil v neki seji dve vedri vina. Pripovedoval je o svojih mladih letih in o svojem "priatelju" Girčiku, s katerim je za časa kuge pridelal burke (plašče) od onkraj tereka. Pripovedoval je o nekem lovu, na katerem je v enem jutru ustrelil dva jelena; pripovedoval je o svoji ljubicu, ki je letala ponoči za njim v kordon. In vse to je pripovedoval tako zanimivo in slikovito, da Olenin niti ni zapazil, kako je potokeel čas.

"Da, da, očka moj," je govoril, "ti me nisi poznal v mojem zlatem času; tedaj bi ti bil bil vse pokazal. Zdjaj je Jeroška vrč obiljal, a takrat je slovel Jeroška po vsej kazaki deželi. Kdo je imel prvega konja? Kdo sabljo gurno (sablje in kindžali, ki jih najbolj cenijo na Kavkazu, se imenujejo po svojem mojstru—Gurda)? H komu si moral iti pit? Skom si se lahko dobro imel? Koga je bilo treba poslati v gore ubit Ahmet-kana? Vedno le Jeroška. Koga so ljubila dekleta? Vse je opravil Jeroška. Zato ker sem bil pravi džigit. Pijanec, tat, konjske črede v gorah sem odganjal, pesmice sem zlagal... za vse sem bil. Dandanes takih kazakov ni več. Zoprno jih je pogledati; toliko ga je od tal. (Jeroška je pokazal en aršin od zemlje), neumne škornje si obuje in si jih zmeraj ogleduje, to je edino njegovo veselje. Ali pa se napije; a se ne napije kakor človek, ampak tako, kar že je... A jaz, kdo sem bil jaz? Jaz sem bil Jeroška-tat; mene niso poznali samo po vaseh, ampak tudi v gorah. Knezi, s katerimi sem bil prijatelj, so prihajali k meni. Bil sem z vsemi prijatelji: z Tatarji in Armenci, z vojaki in oficirji. Meni vseeno, samo da je bil pijanec. Pravijo sicer, očistiti se moraš od svetkega občejanja; z vojakom ne pij, s Tatarom ne jej."

"Kdo pravi to?" je vprašal Olenin. "No, naši duhovniki. A poslušaj kakega mulo ali tatarskega kajdija. On pravi: 'Vi neverni gjavri, zakaj jeste svinjo?' Kajpak, vsak uboga svojo postavbo. A po mojem je vse eno in isto. Vse je ustvaril Bog na veselje človeku. V ničemer ni greha. Tu si vzemi primero na živali. Živi i v tatarskem bičevju in v našem. Kamor pride, je njen dom. Kar je Bog dal, to žre. A naši pravijo, da bomo morali zato ponve lizati. Jaz mislim tako, da je vse ena in ista sleparija," je dostavil po kratkem molku.

"Kaj je sleparija?" je vprašal Olenin.

(Dalje prihodnjič)

nezanimivost opazovalci pod krinko pomoči uničiti tisto, kar je ljudstvo ustvarilo in za kar se je borilo.

Na konkretnem položaju, ki je bil razviden iz predhodnih poročil, je govornik pokazal na momente, ki kažejo protiljudski, protidemokratski in intervencionistični značaj postopka pri restavraciji starega, v bistvu fašističnega državnega aparata. "Prvi tak primer je ukinitve narodno osvobodilnih odborov. Argumente, ki jih je uporabila anglo-ameriška vojaška uprava, da ti odbori niso reprezentativni, ne predstavljajo vseh slojev prebivalstva, vseh strank itd., so ljudski vodilni oblastveni organi s svojimi predolgi popolnoma ovrgli. Ponujali so nove demokratske volitve, toda niso prištali nanje. Na vsak način so hoteli odstraniti narodno osvobodilne odbore ter so zato izdali zloglasno uredbu št. 11, ki predstavlja smešne najosnovnejše načel demokracije."

Nato je gov. Kraigher obravnaval drugi podoben primer: vprašanje narodne milice. Tudi ta je bila reakcija nevarna, ker ni bila birlški aparat oblastnikov, temveč varnostni organ ljudstva samega. Zato so ji namenili isto usodo kot narodno osvobodilnim odborom in tudi v tem primeru navedli kup namišljenih argumentov, ki so bili prav tako ničevi kot prejšnji. Ustavili so novo policijo, v kateri so zbrani ljudje vseh narodnosti in strank. V njej je veliko število bivših kvesturinov in fašistov. Tisti pa, ki ne izvirajo iz teh vrst, gredo skozi vrsto sit in rešet. Vsakega zato vprašajo, preden je sprejet, ali je za Tita ali za kralja. S tako policijo ljudske oblasti gotovo ne morejo najti kompromisa."

Iz vsega navedenega je povzel gov. Kraigher naslednje zaključke: "S pomočjo intervencije zunanjih sil je torej proti volji tukajšnjega ljudstva ustvarjeno stanje, ki je protiljudsko, protidemokratsko, ki nima ničesar skupnega z osnovnimi načeli suverenosti naroda in samoodločbe, in nima ničesar skupnega z načeli Atlantske listine. Takega stanja seveda ne priznamo. Ugotavljamo, da je nova civilna uprava protizakonita, ker je protidemokratska, ker je formirana z dekreti zunanjih sil, ker je nasprotna vsem mednarodnim običajem. Zato na tej osnovi sodelovanje ni mogoče."

Kakšno rešitev tega stanja predlagamo? Ne bomo tu govorili o tem, kaj bi bila dolžnost zunanjih sil, če bi hotele ostati zveste načelom Atlantske listine. To je njihova stvar. Če hočejo pri ljudstvu ponovno dobiti tisto zaupanje, ki so ga uživali nekaj časa v teku vojne, potem naj prenehajo s prakso dekretiranja, s prakso nasilja, s kolonialno prakso in naj govorijo z ljudstvom in njegovimi predstavniki ne s stališča nekih "vzvišenih razsodnikov," ampak s stališča sodelavcev. Ne vem, ali je to danes še mogoče z ljudmi, s katerimi imamo konkretno opravka. Mi si takega preokreta na vsak način želimo, ker bi hitro omililo napeto ozračje in nerazpoloženje tukajšnjega ljudstva proti zaveznikijskim vojskam."

Dalje je gov. Kraigher govoril o nalogah, ki stoje pred odbori ljudske oblasti v zvezi z obstoječim stanjem. Naštel je vrsto ukrepov, ki bi bili nujni za izboljšanje težkih življenjskih pogojev. "Sedanjí upravni aparat tega ni zmožen. Mnóžica uradnikov sedi danes v uradih Trsta in Gorice. Kaj delajo, nihče ne ve, predstavljajo pa ogromno finančno breme za naša mesta in za pokrajino. Smešno bi bilo pričakovati, da je en sam življenjski problem Julijske Krajine in Trsta mogoče rešiti s pomočjo tega bednega, razpadajočega, do dna gnilega starega fašističnega aparata. Le narodno osvobodilni odbori bi se mogli lotiti reševanja teh problemov." Nakazal je, v čem mora biti delo narodno osvobodilnih odborov v teški situaciji.

"Radi sprejmemo kritiko," je končal svoja izvajanja tovariš Kraigher, "ki bi mogla okrepiti našo borbo za čim hitrejšo zmago v boju za ljudsko oblast, odločno pa morajo narodno osvobodilni odbori razbiti vse tendence, ki bi hotele zapeljati pod krinko "sodelovanja" naše ljudstvo na pot dokončne likvidacije njegove oblasti, dokončne likvidacije resnične demokracije. Na osnovi diskuzije po prejšnjih referatih, na osnovi duha, ki vlada v naših vrstah, smatram za potrebno, da PNOO smatra za svojo dolžnost, z vsemi silami nadaljevati z borbo za ljudsko oblast. Sodelovanja na protiljudski osnovi ne moremo sprejeti in mislim, da je to mnenje nas vseh, če izjavljam, da je sodelovanje možno samo na osnovi obnove ljudske oblasti."

Referat gov. Kraigherja je bil sprejet z velikim odobravanjem. Gov. predsednik je nato otvoril diskuzijo, v kateri so člani glavne odbora s konkretnimi primeri podkrepili izvajanja tovariša Kraigherja.

Glavni odbor je soglasno izglasoval več resolucij: Resolucijo, naslovljeno Organizaciji Združenih narodov, resolucijo o ekonomskem stanju pokrajine, o zahtevi izгона vojnih zločincev iz cone A Julijske Krajine, glede kulturno prosvetnega dela ter končno resolucijo, s katero pokrajinski narodno osvobodilni odbor odklanja vso odgovornost za nesoglasja z anglo-ameriško vojaško upravo. Predlog odgovornika gov. dr. Fornazariča iz Gorice, da se s seje pošlje pozdravna brzojavka maršalu Titu, je bil sprejet z navdušenim ploskanjem.

Na kraju sta bila izpopolnjena glavni odbor Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za slovensko Primorje in Trst ter predsedstvo PNOOja. Predsedstvo je sestavljeno takole: predsednik Bevk France, podpredsednika dr. Pogassi Giuseppe in Kraigher Boris, tajnik dr. Puc Boris, člani predsedstva: Babič Branko, Laurenti Eugenio, Beltram Julij, Komar Angelo, Jelincič Zorko in Bolioni Mito. Ker je bil dnevni red izčrpan, je gov. predsednik Bevk France zaključil sejo in zagotovil vsem članom, da se bo predsedstvo ravnalo po sklepah seje.

Razni mali oglasi

GIRLS & YOUNG WOMEN
For Light Factory Work
Good Pay
Steady Job
20th CENTURY PLASTIC CO.
4047 Roosevelt Rd.

Dictaphone Operators
TYPISTS
I.B.M. KEY PUNCH OPERATORS
CALCULATOR OPERATOR
GENERAL OFFICE CLERKS
Permanent positions
5 day week
Pleasant working conditions
Western Adjustment and Inspection Co.
Room 2037. 175 W. Jackson Blvd.

GIRLS
General Binding Work
WE WILL TRAIN YOU
REVISED HIRING RATES
Highest rates for experienced
7:15 A.M. to 3:45 P.M.
3:45 P.M. to 12:15 A.M.
10:45 P.M. to 7:15 A.M.
STEADY EMPLOYMENT
W. F. Hall Printing Co.
4600 W. Diversey

BOYS
55c per Hour
WITH OR WITHOUT BICYCLES
FULL TIME.
DAY OR EVENING WORK
WESTERN UNION TELEGRAPH CO.
417 S. La Salle Street
All ste naročeni na dnevnik
"Prosveto"? Podpišite svoj list!

GIRLS
NO EXPERIENCE NECESSARY
FOR WRAPPING and PACKING COMPANY
GOOD PAY • Pleasant working conditions • MONTHLY BONUS
Many other employee benefits
SHOTWELL MFG. CO.
3501 W. Potomac Ave.

GIRLS
NO EXPERIENCE NECESSARY
Light Factory Work in Pleasant Surroundings
Good chance to learn a trade
E. EDELMANN & CO.
2332 LOGAN BLVD.

Razni mali oglasi

WINDOW WASHER
EXPERIENCED
All equipment furnished. Steady work. 90c per hour to start. 1½ blocks to Grand Ave. car.
NORTH PIER TERMINAL CO.
509 E. Illinois St.

GENERAL OFFICE WORKER
NEEDED AT ONCE
Also do
Typing and Filing
Good Starting Salary
Permanent Position
Phone: LAF 9800

Thompson Hayward Chemical Co.
1838 W. 33rd Street

MARSHALL FIELD & CO.
Has the following permanent positions: Finisher, cabinet maker and repairer. Experience required. Pressers, experienced or inexperienced. Apply Employment Office, 3rd floor.
STATE-WASHINGTON

MAN FOR CLEANING BUSINESS OFFICES
Saturdays after 12 Noon
WILSON SHEET METAL WORKS
3322-30 Elston Ave.

WOMAN FOR CLEANING SMALL APARTMENT
One Day a Week
Call after 12 noon, ask for
MRS. WILSON
3322 Elston Ave. Key-7406

CAR WANTED
Please! Won't somebody sell me a car? Any kind. Willing to pay a good price. Call at once
Aberdeen 1851

PEKI ZA KRUH

prve in druge roke
Delo na benču
za kruh in zemlje
Pomoč za torte

DOBRA PLAČA - STALNO DELO
NEDELJI SE NE DELA
ASKOW'S BAKERIES
1216 E. 53 Street

GIRLS AND WOMEN NEEDED AT ONCE

OPERATORS
Experienced on
POWER MACHINES
ON UNDERWEAR
HIGHEST WAGES PAID
Very clean, light factory
Steady positions
American Maid Co.
847 W. Jackson

BRICKLAYERS
6 DAYS A WEEK
31st St. & Indiana Harbor Belt R. R.
La Grange Park, Ill.

L. B. Strandberg & Son
WABASH 4553

POWER SEWING Machine Operators
LIGHT, EASY WORK
5-DAY WEEK
Opportunity for advancement
BEST PAY
See Mr. Brown

BENNETT LONDON WEB CO.
2430 N. Oakley Ave. Bru. 4720

Assembly and Kick Press Operators
100 Women Needed
If you want a good permanent job on Day or Night Shifts, with comfortable working conditions—
We can furnish you with a job that you will like, because of High Starting Wages and Frequent Raises.
ACT NOW
1621 Walnut Street
Near Lake & Ashland
HAYMARKET 4050
Extension 10

GIRLS—WOMEN
NO EXPERIENCE NECESSARY
Light Factory Work in Pleasant Surroundings
Good chance to learn a trade
E. EDELMANN & CO.
2332 LOGAN BLVD.

Razni mali oglasi

MAIDS
\$107.00 Per Month
Uniforms furnished
Excellent working conditions
Sherman Hotel
CLARK & RANDOLPH

JANITORS
FOR OFFICE BUILDING
Prefer one who had other job in charge
U. S. STEEL SUPPLY CO.
1684 N. Throop Street

HISA NA PRODA
Prodaja se dve stanovanjska hiša v odločenem okraju, prodaja se odločno. Prodaja se radi odločno iz Kalifornije. Cena je \$14,000. Oglasite se osebno pri lastniku
3931 West 28th Street
Los Angeles, California

WE NEED AT ONCE LABORERS
Top wages to top men. 54 hr. week. Time and half over 40 hr. Automatic increases
Excellent working conditions
Every available chance for advancement. Steady work
APPLY NOW
Consolidated Railway Equipment Co.
6702 SOUTH CICERO AVENUE

RADIO
DELO DOBI 200 DEKLET IN ŽEN
za naš produktivni program
SE NE ZAHTEVA IZKUŠENOSTI
71c takoj od začetka
76c po 4 tednih
Automatično povišanje do
94c
Stalno delo
MOTOROLA
Galvin
Manufacturing Corporation
4545 Augusta Blvd

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE
so val društveni tajniki in tajnice člani, ki jih društva izvolijo v vrhu.
Neki nastavljeni lokalni in posredni zastopniki za določene okraje.
Louis Barbierich, za Milwaukee in okolice.
Anton Jankovich, za Cleveland in okolice.
Frank Klun iz Chisholma, Minn. za Chisholm in okolice.
Frank Cvetan iz Tira Hill, Pa. za srednje-vzhodno Penns. vso srednje-vzhodno Penns.
Anton Zornik iz Hermine, Pa. vso zapadno Pennsylvanijo.
Polov vseh teh pa lahko vsak član naročnik sam pošlje svoje naznake direktno listu
PROSVETA
2857 So. Lawndale Ave. Chicago

ZBOROVANJE "PRIMORSKEGA PARLAMENTA"

V soboto, 2. februarja, se je v prostorih Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za slovensko Primorje in Trst vršila druga seja glavnega odbora PNOO. Po več kot polletnem razdobju se je zopet sestel "primorski parlament." Predsednik predsedstva PNOOja gov. France Bevk je ob otvoritvi seje vsem prisotnim članom pojasnil, da predsedstvo tako dolgo ni sklicalo seje, ker včasih niso bile primerne okoliščine, drugič pa iz drugih razlogov ni bilo možno sklicanje. Ta seja pa je bila sklicana zato, da položaj PNOO obravnava o svojem delu in skupno s člani glavnega odbora pregleda sliko trenutnega političnega položaja ter da pred vsem svetom ugotovi gotova dejstva in si postavi smernice za bodoče delo. Pozval je vse člane, naj o vsaki stvari odkrito povedo svojo sodbo.

Poročilo predsedstva je podal tajnik gov. dr. Puc Boris. V obširnem referatu je očrtal delo predsedstva PNOO od zadnje seje odbora dne 8. VI. 1943 do danes.

Sledil je referat podpredsednika Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora gov. Borisa

Kraigherja o "Ljudski oblasti in obstoječi civilni upravi."

Govor gov. Borisa Kraigherja

Tov. Kraigher je orisal politično ozadje nesoglasja, ki obstoja na področju cone A Julijske Krajine med organi ljudske oblasti in anglo-ameriške vojaške uprave. Dejal je, da je iz predhodnih poročil razvidno, da so vsi napori ostali zaman in danes v coni A ne samo, da so narodno osvobodilnim odborom, resničnim in izvoljenim predstavnikom tukajšnjega ljudstva, vzete vse izvršne in naredbodajne funkcije, temveč so danes močno okrnjene že tudi osnovne, formalno-demokratske vloge: pravica združevanja, pravica tiska, govora—da, tudi že osebna lastnina predstavnikov ljudstva ni več sigurna. "Današnja vojna uprava se še devet mesecev po končani vojni poslužuje revizijske prevzornih sredstev in lokalov, kadar more biti to v škodo demokratskemu ljudskemu gibanju in v korist njegovim spraznjenim ter reakcij. Na eni strani ljudstvo, antifašistični borci, brez oblasti, brez možnosti vpliva na oblast, brez osnovnih formalno-demokratskih svobod—na drugi strani diktatura re-

akcionarnih sil, diktatura zunanje reakcije, ki ji daje vso podporo domača reakcija."

Nato je razložil, zakaj so vsi poizkusi ljudstva ostali zaman. Pri tem je ugotovil, da se je v zadnjih mesecih jasno pokazalo, da ne gre in ni šlo za neko abstraktno demokracijo, ampak gre in je vedno šlo resničnim predstavnikom ljudstva za demokracijo v rokah ljudstva proti reakciji. "Osnovna demokracija pa je ljudska oblast. Torej oblast večine," je nadaljeval tovariš Kraigher, "nad pripravi manjšini tistih, ki so pripravljeni vdinjati se vsakemu nasilju, ki so pripravljeni na vsako izdajstvo, na vsako umazanijo, samo da lahko ostanejo iz sebičnih razrednih razlogov na položajih, ki jim omogočajo zatiranje in nasilje nad večino, nad ljudstvom. Nasprotno temu pojmovanju demokracije hoče laždemokracija ločiti pojem oblasti od njene demokratske oblike. Oblasti hočejo dati značaj nečesa "vzvišenega," kar je izven ljudi in izven družbe. Demokracija hočejo omejiti na formalne pravice kritike, oblast pa strogo ločiti od vsakega vpliva ljudstva, očuvati jo neznatni manjšini.

Dalje je razložil, da se reakcija danes ne more posluževati več demokratskih laži, niti odprtih fašističnih metod, zato se poslužuje intervencije zunanjih sil. Te pa hočejo kot nekaki